

ARTIKELEN

Remco van Diepen **'Schuldige mannen?' Neville Chamberlain, Hendrikus Colijn en de Duitse dreiging, 1933-1938**

JUN 09 1998
3

Er bestaat sinds jaar en dag veel kritiek op de 'neutraliteits-politiek' die Nederland in het interbellum zou hebben gevoerd. De Nederlandse beleidsmakers in deze periode wordt vaak verweten, dat zij onvoldoende oog hadden voor de dreiging die er van het Derde Rijk uitging. De vraag is of deze kritiek helemaal terecht is. Kan men degenen die het buitenlands beleid van Nederland in het interbellum bepaalden werkelijk als 'schuldige mannen' kwalificeren?

Anna Ferschtman **'Het Russische idee is in wezen socialistisch' - De Communistische Partij van de Russische Federatie en het Russische nationalisme**

18

De ideologie van de in 1993 heropgerichte Russische Communistische Partij, de KP RF, is allang niet meer zuiver 'communistisch'. In het post-communistische tijdperk probeert de grootste partij in het Russische parlement zich te handhaven door nationalistische retoriek en het bespelen van nostalgische gevoelens. Aan de hand van voornamelijk Russisch bronmateriaal wordt bekeken in hoeverre de ideeën van de communisten werkelijk beïnvloed worden door traditionele Russisch-nationalistische denkbeelden.

STAND VAN ZAKEN

J.C.H. Blom **Geschiedschrijving en publieke emotie. Een besprekingsartikel**

43

In deze bijdrage gaat de auteur o.a. in op recente publikaties van Daniel Goldhagen, Henry Friedlander, Dick de Mildt en Julius Schoeps.

I. Schöffner **De hulp voor de joden in bezet Nederland. Te laat en te weinig**

54

Een besprekingsartikel van: Nanda van der Zee, Om erger te voorkomen. De voorbereiding en uitvoering van de vernietiging van het Nederlandse jodendom tijdens de Tweede Wereldoorlog.

H.W. von der Dunk Naoorlogs Nederland en de joden- vervolg. Een legende ontmaskerd?	67
<i>Een beprekingsartikel van: Ido de Haan, Na de ondergang. De herinnering aan de Jodenvervolg in Nederland 1945- 1955.</i>	

DISCUSSIE

Merijn T. Knibbe De Nederlandse landbouw tijdens de Tweede Wereldoorlog. Een reactie op het artikel 'De Nederlandse economie tijdens de Tweede Wereldoorlog' van Hein A.M. Klemann	75
Michiel A. Gerding Wie van de drie? Wil de echte acrobaat opstaan?	95
<i>Een reactie op J.L. van Zandens artikel, 'Werd de Gouden Eeuw uit turf geboren?' (Tvg 4'1997, 484-99).</i>	

BOEKBESPREKINGEN 101

Waarin onder andere:
Erdkamp over Jones, Sidwell ed., The world of Rome;
 Van Hooff over **Van den Hoven, Work in ancient and
 medieval thought;** Bange over **Althoff, Otto III;** Gijswijt-
 Hofstra over **Brockliss, Jones, The medical world of
 early modern France;** Van Bekkum over **Haumann ed.,
 The First Zionist Congress in 1897;** Blom over **Van der
 Woud, Waarheid en karakter. Het debat over de
 bouwkunst 1840-1900;** Van der Harst over **Bell, France
 and Britain (1900-1994).**

KORTE AANKONDIGINGEN 150

Inhoud

ARTIKELEN

- Anton van Hooff **Versterving als klassieke euthanasie** 163

In de zomer van 1997 werd de publieke opinie geschokt door berichten over actieve levensbeëindiging bij demente bejaarden in verpleeghuizen. In het debat beriep de psychiater Chabot zich op de oudheid, die versterving als manier van euthanasie respecteerde. Hoe terecht is deze verwijzing?

- Filip van Tricht **De jongelingen jaren van een keizer van Konstantinopel. Hendrik van Vlaanderen en Henegouwen (1177-1202)** 187

Hoe voltrok zich de groei naar volwassenheid van de adellijke jongere op het einde van de twaalfde eeuw? Welke mogelijkheden had hij om zichzelf waar te maken binnen de toenmalige samenleving? De casus Hendrik van Vlaanderen en Henegouwen, de tweede keizer van het Latijnse keizerrijk van Konstantinopel

- Roel Kuiper **Een antirrevolutionair afscheid van Duitsland. Abraham Kuyper (1837-1920) en Adolf Stoecker (1835-1909)** 220

In de Nederlandse historiografie is een enkele maal gewezen op een zekere verwantschap tussen Abraham Kuyper en de Duitse hofpredikant en antisemiet Adolf Stoecker. In werkelijkheid vormde het contact met Stoecker een oponthoud in zijn internationale heroriëntatie vanaf de jaren 1870. Met het lutherse Duitsland voelde Kuyper zich op den duur minder verwant dan met het door het calvinisme beïnvloedde Engeland.

STAND VAN ZAKEN

- H.B. Theunis **De vernieuwing van de elfde eeuw. Over het gebruik van charters door Dominique Barthélemy, over anthropologie en Franse historiografie** 244

*Aan de hand van een bespreking van Barthélemy's *La mutation de l'an mil a-t-elle eu lieu?* brengt de auteur de recente ontwikkelingen in de Franse historiografie over de veronderstelde diepgaande veranderingen in de Franse samenleving vanaf het jaar 1000 in kaart.*

- D. van der Horst **De oorzaken van de Engelse burgeroorlog. Revisionisme en politieke ideeën** 250

Telkens laat het debat over de oorzaken van de Engelse burgeroorlog weer op en wel in die mate dat we zouden kunnen spreken van een Engelse pendant van de Historikerstreit, compleet met een revisionistische benadering die ongeveer een kwart eeuw geleden door Conrad Russel c.s. werd gelanceerd. Recente studies van Glenn Burgess vormen een krachtige bevestiging van dat revisionisme en geven stof tot discussie die Van der Horst in een handzaam overzicht samenvat.

- Angélique Janssens, **De mannelijke kostwinner: mythe of historische werkelijkheid? Een overzicht van het debat** 258

De mannelijke kostwinner is op zijn retour, zelfs in Nederland. Deze bijdrage handelt over de vraag in hoeverre het mannelijke kostwinnersgezin een historische mythe is geweest in Europa en behandelt de voornaamste verklaringen voor het ontstaan van de mannelijke kostwinner in de loop van de twintigste eeuw.

DISCUSSIE

- G. van Roon, **Over het Nederlandse buitenlandse beleid in de jaren dertig** 281

Een reactie op het artikel 'Schuldige mannen? Neville Chamberlain, Hendrikus Colijn en de Duitse dreiging 1933-1938' van Remco van Diepen (TvG 1'1998, 3-17)

- E.M. Janssen Perio, **'Over een nieuwe wereld'** 283

Naar aanleiding van een recensie door P.J.A.N. Rietbergen van het boek Een nieuwe wereld. Europese ontdekkingsreizen en renaissance rond 1500 (TvG 1'1998, 123-4)

BOEKBESPREKINGEN 286

Waar in onder andere:

Sancisi-Weerdenburg over Stoneman, Alexander the Great; Nawas over Bonner, Aristocratic violence and holy war; Jolanda Jansen over Spence, God's Chinese son; De Vries over Grand expectations. The United States, 1945-1970.

KORTE AANKONDIGINGEN 323

Inhoud

ARTIKELN

- Olivier Hekster **Volmaakte monsters. De extreme beeldvorming rond Romeinse keizers** 337

De geschiedenis van het keizerlijke Rome kenmerkte zich door extreme leiders. Keizers waren slecht of goed als we de antieke historiografie mogen geloven. Latere historici hebben deze extremen vaak overgenomen. Maar hoe valide is dit beeld?

- Gabrielle Dorren **Lorenzo de Villavicencio en Alonso del Canto. Twee Spaanse informanten over de Nederlandse elite (1564-1566)** 352

In het herdenkingsjaar van Filips II ligt het voor de hand stil te staan bij de gebeurtenissen die aan de beeldenstorm vooraf gingen, ditmaal echter gezien met de blik van twee Spaanse geheime agenten hier te lande.

- J.H. Drentje **Thorbecke en het Europese statensysteem van Alexander Heeren** 377

In het kader van de herdenking van Thorbecke's geboorte in 1798 en de grondwet van 1848 kan het geen kwaad diens intellectuele biografie eens in een Europees perspectief te plaatsen. Wat was de invloed van de Göttinger hoogleraar geschiedenis Heeren op Thorbecke's opvattingen als wetenschapper en staatsman?

- Peter Meel **De Ronde Tafel Conferentie van 1961. Nederland en Suriname in het spanningsveld van vrijheid, gelijkwaardigheid en gebondenheid** 411

Het 'dossier-Bouterse' heeft sinds 1980 de beeldvorming over Suriname wezenlijk bepaald. De vraag is echter of dit dossier niet het zicht ontnemt op de continuïteit in de Nederlands-Surinaamse betrekkingen in de naoorlogse periode.

STAND VAN ZAKEN

- Léon Hanssen **De verdoemenis van Tachtig. Het fin de siècle in vier biografieën** 433

In welke mate verschaften de in 1996 verschenen biografieën van Henriette Roland Holst, Frederik van Eeden, Herman Heijermans en Herman Gorter een samenhangend beeld van het fin de siècle?

- Barend Verheijen **Duitsland als instrument van de Franse politiek (1944-1955)** 440
Recente studies van Eckhardt Lohse en Dietmar Hüser werpen een verrassend licht op de 'As Bonn-Parijs'. Dient de geschiedenis van de Europese eenwording te worden herschreven?
-

DISCUSSIE

- Nanda van der Zee **'Een besprekingsartikel'. Wat werd besproken?** 459
In deze bijdrage reageert Van der Zee op Schöffers bespreking van haar studie Om erger te voorkomen.
- Hein A.M. Klemann **Landbouw tijdens de oorlog en slachtofferschap in de historiografie** 474
Merijn T. Knibbe plaatste eerder dit jaar kritische kanttekeningen bij het vorig jaar verschenen artikel 'De Nederlandse economie tijdens de Tweede Wereldoorlog' van Hein Klemann. In deze bijdrage dient Klemann Knibbe van repliek.
- B.E. Chabot **Enig psychiatrisch advies voor een Nijmeegs oudhistoricus** 487
Een reactie op Anton van Hooffs artikel 'Versterving als klassieke euthanasie' (Tvc 111(1998), 163-86).
-

BOEKBESPREKINGEN 490

Waarin onder andere: Van Bekkum over Kristel, Geschiedschrijving als opdracht; Vanderjagt over Hoensch, Kaiser Sigismund; 's Jacob over Spies, Arctic routes to fabled lands; Scriba over Van Kessel en Schulte, Rome - Amsterdam; Van Berkel over Frijhoff, Wegen van Evert Willemsz; Van Holthoon over Teich en Porter, The Industrial Revolution in national context; Bosmans over Van Schaik, Alfrink.

KORTE AANKONDIGINGEN 524

Themanummer

Afro-Aziatische geschiedenis vanuit Westers perspectief

Inhoud

ARTIKEL

- Peter Rietbergen **Westerse geschiedschrijving en niet-westerse geschiedenis, onmogelijkheid of noodzaak, ofwel: Europa in de 'Vasco da Gama-era'** 533

Vijfhonderd jaar nadat Vasco da Gama voet aan de grond zette in India, is het zinvol dat de Europese wetenschappers die zich bezig houden met de niet-Europese wereld terug kijken op de beelden die zij in het verleden gemaakt hebben van zoveel werelden die niet de hunne zijn, en zich nog eens expliciet afvragen welke uitgangspunten zij daarbij in de toekomst wensen te hanteren, in de context van voortdurende kritiek op de eenzijdigheid van 'westerse representaties' van die werelden.

- Peter Rietbergen **Oriëntalisme: een theorie van ficties – de fictie van een theorie? Een poging tot contextualisering en herinterpretatie** 545

De Amerikaanse literatuurwetenschapper Edward Said heeft in de jaren '80 en '90 alom furor gemaakt met zijn duiding van het concept 'oriëntalisme'. In deze bijdrage wordt ingegaan op de methodische en inhoudelijke beperkingen die deze interpretatie aankleven, en wordt een voorstel gedaan tot verklaring van de Europese begeestering voor 'de Oriënt' – in de wetenschappen, maar ook in de kunsten – uit andere dan de voor de hand liggende, veel-gewraakte economisch-politieke, c.q. 'imperialistische' motieven.

- Christiaan Zandt **Siberische geschiedenis, 1581-1700. Enige opmerkingen over contemporaine bronnen en methoden** 576

De Russische expansie in 'Siberië' c.q. centraal-Azië heeft een veelheid van bronnen opgeleverd, die licht werpen op de geschiedenis van de regio, de cultuur van haar oorspronkelijke bevolking, en de uitbreiding van het Russisch gezag. De genese van deze bronnen bepaalt mede de waarde die historici er nu aan mogen hechten. Kennis daarvan is dus van grote betekenis voor de voortgang van de geschiedschrijving van dit deel van de wereld.

- Natalie Everts **'Huwelijk naar 's lands wijze'. Relaties tussen Afrikaanse vrouwen aan de Goudkust (West-Afrika) 1700-1817: Een aanpassing van de beeldvorming** 598

De bestaande literatuur over de contacten tussen Nederlanders en Afrikanen aan de Goudkust geeft over het algemeen een vervormd beeld van relaties tussen Europese mannen en Afrikaanse vrouwen. In dit artikel zal deze gebrekkige beeldvorming worden bekritiseerd en aan de hand van voorbeelden uit de bronnen bijgesteld.

- Leonard Blussé **De grot van de zwarte geesten. Op zoek naar een verdwenen volk** 617

De geschiedbeoefening in niet-Westerse werelden, of die nu oraal dan wel geschreven geschiedt, is dikwijls gebaat bij, c.q. kan niet zonder toetsing aan Europese bronnen, om een helderder beeld te krijgen van de complexe manier waarop mensen het eigen verleden duiden. De vraag naar de betekenis van een locale, uit de 17e eeuw stammende traditie op het nabij Taiwan gelegen eiland Lamey illustreert deze situatie aan de hand van Chinese en Nederlandse bronnen.

- Toon van Meijl **Veranderingen in Pacific historiografie. Over de 'uitvinding' van tradities** 629

De Pacific regio staat bekend als het 'laboratorium' van de historische antropologie. In dit artikel wordt de rol geanalyseerd van veranderingen in de opeenvolgende paradigma's die de geschiedschrijving van de Pacific hebben gekenmerkt sinds de kolonisering van de regio vanaf het einde van de 18e eeuw. Speciale aandacht wordt geschonken aan de recente discussies over de dood van kapitein Cook en de heropleving van tradities, alsmede aan de implicaties hiervan voor de conceptualisering van veranderingen in postkoloniale samenlevingen.